

نقش تعدیل گر کووید-۱۹ در رابطه بین وابستگی به شبکه‌های مجازی و کیفیت روابط اجتماعی

عسگر اکبری^۱

مقاله پژوهشی

چکیده

مقدمه: یکی از عوارض کووید-۱۹ بحران اجتماعی استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی است. پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش کووید-۱۹ بر وابستگی به شبکه‌های مجازی و کیفیت روابط اجتماعی کتابداران انجام شد.

روش بررسی: پژوهش حاضر از نوع پیمایشی و جامعه آماری کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان مرکزی بودند که با توجه به محدود بودن جامعه، از روش سرشماری استفاده شد (۱۷۴ نفر). داده‌ها با استفاده از پرسشنامه‌های اعتیاد به اینترنت، روابط اجتماعی و اثرات اجتماعی کووید-۱۹ جمع‌آوری شد، سپس با استفاده از آزمون‌های Correlation Coefficient و One-way ANOVA تحلیل شدند.

یافته‌ها: بین شبکه‌های مجازی و روابط اجتماعی در بین کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان مرکزی رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد و شیوع کووید-۱۹ در رابطه بین شبکه‌های مجازی و روابط اجتماعی نقش تعدیل گر دارد.

نتیجه‌گیری: شیوع کووید-۱۹ با عاملیت شبکه‌های مجازی می‌تواند کتابداران را که در بستر اینترنت فعال و خدمات عمومی ارائه می‌دهند، متحمل هزینه‌های اجتماعی؛ کاهش تعهد فرد نسبت به خانواده، شغل و دوستان نماید. بنابراین آگاهی از عواقب وابستگی به شبکه‌های مجازی می‌تواند فرد و خانواده را از آسیب‌ها احتمالی دور نگه دارد.

واژه‌های کلیدی: کووید-۱۹؛ شبکه‌های مجازی؛ روابط اجتماعی؛ کتابداران.

پیام کلیدی: امروزه شبکه‌های مجازی برای کتابداران یک فرصت است که از آن به‌عنوان محیط کاری استفاده نمایند، اما برای استفاده بهینه باید از آموزش‌های لازم سواد رسانه‌ای برخوردار باشند تا بتوانند آثار ناشی از اعتیاد به اینترنت را که موجب اختلال در روابط اجتماعی می‌شود کاهش دهند.

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۱۱/۱۱

پذیرش مقاله: ۱۴۰۱/۱/۱۵

تاریخ انتشار: ۱۴۰۱/۱/۳۰

ارجاع: اکبری عسگر. نقش تعدیل گر کووید-۱۹ در رابطه بین وابستگی به شبکه‌های مجازی و کیفیت روابط اجتماعی. مدیریت اطلاعات سلامت ۱۴۰۱؛ ۱۹(۱): ۲۷-۳۲.

مقدمه

کووید-۱۹ یک نوع سندرم تنفسی حاد با عامل ویروسی از خانواده کرونا ویروس‌ها است که کشورهای جهان را در مدت زمان کوتاهی درگیر نمود (۱). این پاندمی فقط یک تهدید بهداشتی محسوب نمی‌شود بلکه یک تهدید اجتماعی و اقتصادی به‌شمار می‌آید (۲). تأثیرات اجتماعی حاصل از آن به‌سبب اجرای سیاست فاصله‌گذاری اجتماعی، باعث شد بسیاری از فعالیت‌های معمول جامعه در حوزه‌های اقتصادی، اجتماعی و سیاسی تعطیل (۳) و استفاده از شبکه‌های مجازی جایگزین آنها شود. اما استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی در همه حوزه‌ها موجب اعتیاد به اینترنت (۴) و اختلال روان‌شناختی - اجتماعی گردیده (۵) و تعاملات اجتماعی که از اساسی‌ترین ویژگی‌های جوامع بشری و عامل گسترش و تعالی فرهنگ جامعه است (۶) را مختل می‌کند.

با شیوع کووید-۱۹ و اعمال سیاست‌های فاصله‌گذاری اجتماعی و در پی آن تعطیلی مراکز اجتماع‌پذیر مانند دانشگاهها، مدارس، کتابخانه‌ها و باشگاهها، تا حدودی کاربری شبکه‌های مجازی جای محیط‌های واقعی را گرفت. در این بین، کتابخانه‌های عمومی به‌مثابه نهاد اجتماعی در راستای وظایف سازمانی (۷) با استفاده از مهارت‌های سواد اطلاعاتی کتابداران (۸) در بستر اینترنت به ارائه خدمات پرداختند. از آنجایی که اینترنت همانند دیگر فناوری‌های نوین دارای جنبه‌های مثبت و منفی است، وابستگی به اینترنت یکی از جنبه‌های منفی استفاده

بیش از اندازه از شبکه‌های مجازی است که عدم استفاده صحیح از آن می‌تواند عوارضی مانند بحران ارزش‌ها، وقفه در تعاملات خانوادگی، عصبانیت و انزوای اجتماعی را ایجاد کند (۹). کتابداران نیز از این امر مستثنا نبوده و به‌دلیل حجم کار و شرایط خاص شغلی، در معرض خطر بالای اعتیاد به اینترنت و وابستگی به شبکه‌های مجازی هستند. به‌نظر می‌رسد شناسایی و درک درست از محدوده استفاده از شبکه‌های مجازی می‌تواند از وابستگی کارکنان به اینترنت جلوگیری نماید و از بروز هر گونه آسیب جدی پیشگیری به‌عمل آورد.

مطالعه پژوهش‌های انجام‌شده میزان استفاده از شبکه‌های مجازی را در روابط اجتماعی افراد در جامعه مؤثر می‌داند تا جایی که زندگی واقعی جای خود را به زندگی مجازی داده و روابط اجتماعی در قالب شبکه‌های مجازی و گاه‌ها در قالب هویت‌های غیرواقعی شکل گرفته است (۶).

مقاله حاصل تحقیقی مستقل بدون حمایت مالی و سازمانی می‌باشد.

۱-استادیار، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، گروه علم اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اراک، ایران

نویسنده طرف مکاتبه: عسگر اکبری؛ استادیار، علم اطلاعات و دانش‌شناسی، گروه علم

اطلاعات و دانش‌شناسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اراک، ایران

Email: akbari1149@gmail.com

پرسشنامه اعتیاد به اینترنت. این پرسشنامه برای اولین بار در سال ۱۹۹۴ توسط Kimberly Young طراحی و سپس فرم تکمیل شده آن با ۲۰ سؤال در سال ۱۹۹۸ ارائه شده است (۱۸). روایی و پایایی پرسشنامه را در Widyanto & Mc Murrin (۱۹) نسخه فارسی پرسشنامه در ایران نیز مورد استفاده قرار گرفته و اعتبار و پایایی بازآزمایی آن ۰/۸۲، همسانی درونی از طریق آلفای کرونباخ ۰/۸۲ و از طریق دو نیمه سازی ۰/۷۲ بوده است (۲۰). همچنین در پژوهشی دیگر پایایی آن با آلفای کرونباخ ۰/۸۱ تأیید شده است (۲۱). پرسشنامه بر مبنای لیکرت ۵ درجه‌ای شامل هرگز، به ندرت، گاهی اوقات، اغلب، بیشتر اوقات و همیشه به ترتیب ۱ تا ۵ است. برای نمره‌دهی امتیاز سؤالات پرسشنامه با هم جمع و نمره کلی پرسشنامه بین ۲۰ تا ۱۰۰ به دست آمد که امتیاز بین ۲۰ تا ۴۹ نبود اعتبار به اینترنت، بین ۵۰ تا ۷۹: در معرض اعتیاد به اینترنت و بین ۸۰ تا ۱۰۰: اعتیاد به اینترنت است. نمونه سؤال پرسشنامه: چند وقت یکبار پرداختن به اینترنت، موجب ایجاد مشکل در کارت می‌شود؟

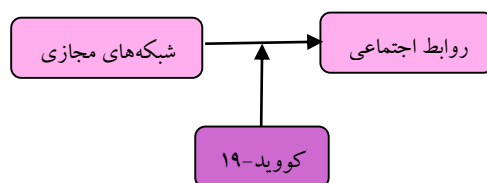
پرسشنامه کیفیت روابط اجتماعی. این پرسشنامه توسط Pierce, Sarason & Sarason (1991) برای ارزیابی کیفیت رابطه با افراد تهیه شده است که دارای سه مقیاس حمایت اجتماعی (۷ ماده)، اهمیت و عمق روابط (۸ ماده) و مقیاس کشمکش‌های میان فردی (۱۴ ماده) است. پایایی آن به روش بازآزمایی روی ۹۴ دانشجوی پسر و ۱۱۶ دانشجوی دختر با فاصله دو هفته بین ۷۵ درصد تا ۹۲ درصد گزارش شده است (۲۲). همچنین خلیفه، فلاحی و کاووسی‌زاده روایی و پایایی این پرسشنامه را در مطالعه خود با آلفای کرونباخ ۸۵ درصد گزارش نمودند (۱۲). این پرسشنامه در مقیاس لیکرت ۵ درجه‌ای هرگز، کمی، گاهی، بیشتر اوقات و همیشه، با کمترین امتیاز ۰ و بیشترین امتیاز ۱۰۰ می‌باشد. برای نمره‌دهی امتیاز سؤالات پرسشنامه با هم جمع و نمره کلی پرسشنامه بین ۰ تا ۱۰۰ به دست آمد که در ۶ سطح بین ۰ تا ۱۴، ۱۵ تا ۲۹، ۳۰ تا ۴۷، ۴۸ تا ۶۷، ۶۸ تا ۸۵ و ۸۶ تا ۱۰۰ میزان روابط افراد را از کم به زیاد نشان داد.

نمونه سؤال پرسشنامه: به نظر من رفت و آمد، با دیگران، وقت تلف کردن است. پرسشنامه اثرات اجتماعی کووید-۱۹. این پرسشنامه با ۱۴ گویه اثرات اجتماعی کووید-۱۹ در دانشجویان ایرانی را می‌سنجد که توسط عادل‌نژاد، فرجی و علی‌پور (۲۳) با ضریب آلفای کرونباخ برابر ۸۰ درصد گزارش شده است. پرسشنامه بر مبنای لیکرت ۵ درجه‌ای شامل به ندرت، گاهی اوقات، اغلب، بیشتر اوقات و همیشه به ترتیب ۱ تا ۵ است. نمره بیشتر در کل پرسشنامه به منزله پایین بودن میزان اثرات اجتماعی است. نمونه سؤال پرسشنامه: نگران این هستم که پاندمی روی شغل تأثیر بگذارد.

با توجه به شرایط کووید-۱۹ و محدودیت‌های فاصله‌گذاری اجتماعی پرسشنامه‌ها از طریق سامانه اداره امور کتابخانه‌های استان مرکزی به کلیه کتابداران ارسال شد. ۱۷۴ نفر از آنها در پژوهش مشارکت نمودند و به پرسشنامه‌ها پاسخ دادند. برای تحلیل داده‌های به دست آمده، در سطح آمار توصیفی از فراوانی، میانگین و در سطح آمار استنباطی از آزمون‌های Spearman Correlation Coefficient, one-way ANOVA & Kolmogorov-Smirnov test استفاده شد. داده‌ها با استفاده از نرم‌افزار Spss نسخه ۲۴ (version 24, IBM Corporation, Armonk, NY) تحلیل شد. در مطالعه حاضر، محرمانه بودن اطلاعات کسب شده برای شرکت‌کنندگان تضمین گردید. نام و نام‌خانوادگی در پرسشنامه‌ها ذکر نشد. شرکت در تحقیق با رضایت آگاهانه افراد بود

به طوری که میزان ساعات استفاده از شبکه‌های مجازی نسبت به میزان انسجام خانواده و میزان مطلوبیت روابط زناشویی و روابط فرزندان و والدین افزایش یافته است (۱۰). در این بین، شیوع اعتیاد به اینترنت در بین نوجوانان بیشتر شده (۱۱) و باعث منفی شدن رابطه بین زمان اختصاص داده شده دانش‌آموزان به شبکه‌های مجازی و روابط اجتماعی شده است (۱۲). بررسی‌ها نشان می‌دهد حدود ۳۰ درصد کاربران به اینترنت اعتیاد دارند و همه آنها درجات مختلفی از رفتارهای روانی- اجتماعی مانند احساس ضعف و ناتوانی در انجام امور، اجتماع‌گریزی و درون‌گرایی و رفتار احساسی از خود دارند (۱۳). به عبارتی دیگر، در وجود این افراد آسفتگی و پریشانی هیجانی و نبود توانایی در به‌کارگیری راهبردهای مناسب موج می‌زند (۱۴). در مجموع حاصل استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی در بین کاربران احساس تنهایی، ناراحتی‌های جسمانی و انزوای اجتماعی (۱۵) است که با شیوع کرونا احساس ناامنی اجتماعی (۱۶) نیز بر آن افزوده شده است. البته باید یادآور شد که استفاده صحیح از پتانسیل‌های شبکه‌های مجازی می‌تواند بر خودمراقبتی کاربران مؤثر باشد و مسئولان سلامت و مراکز پیشگیری از بیماری‌ها از آنها استفاده نمایند (۱۷).

بر اساس مطالعات ذکر شده، به وضوح می‌توان دریافت که در سال‌های اخیر دامنه شبکه‌های مجازی با گستره وسیع در جامعه به ابزار بی‌بدیلی در عرصه ارتباطات، فارغ از هر نوع کنترلی تبدیل شده و باعث تغییر در روابط اجتماعی و نحوه تعامل و برقراری ارتباط شده و از سویی عملکرد افراد تحت تأثیر استفاده از این شبکه‌ها قرار گرفته است. با توجه به چنین دیدگاهی، پژوهش حاضر با هدف تعیین نقش کووید-۱۹ بر وابستگی شبکه‌های مجازی و کیفیت روابط اجتماعی کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان مرکزی صورت گرفت تا چنانچه کتابداران در معرض وابستگی به شبکه‌های مجازی و ناهنجاری‌های اجتماعی قرار گرفته‌اند، از وضعیت خود آگاه و مراقب سلامت خویش باشند. به نظر می‌رسد شیوع کووید-۱۹ می‌تواند نقش مهمی در رابطه بین وابستگی به شبکه‌های مجازی و کیفیت روابط اجتماعی ایفا نماید و به طور غیرمستقیم وابستگی به شبکه‌های مجازی و روابط اجتماعی را تحت تأثیر قرار داده و نقش تعدیل‌کننده داشته باشد. بر همین اساس مدل مفهومی پژوهش که روابط اجتماعی تحت تأثیر مستقیم شبکه‌های مجازی قرار دارد و کووید-۱۹ شدت آن را کم و زیاد می‌کند در شکل ۱ آمده است.

شکل ۱. مدل مفهومی پژوهش

روش بررسی

پژوهش به صورت پیمایشی انجام شده است. جامعه آماری پژوهش کلیه کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان مرکزی بودند که با توجه به محدود بودن کتابداران، از روش سرشماری استفاده شد. از مجموع ۱۸۳ کتابدار، تعداد ۱۷۴ نفر در پژوهش شرکت نمودند و به سه پرسشنامه اعتیاد به اینترنت، روابط اجتماعی و اثرات اجتماعی کووید-۱۹ پاسخ دادند.

جدول ۳: خلاصه نتایج تحلیل رگرسیون سلسله‌مراتبی برای پیش‌بینی متغیرهای شبکه‌های مجازی و کووید-۱۹

مدل	R ضریب همبستگی	R2 ضریب تعیین	AR2 ضریب تعیین اصلاح شده	Std خطای استاندارد
۱	۰/۴۴۰ ^a	۰/۱۹۳	۰/۱۸۸	۱۶/۴۹۳
۲	۰/۵۲۵ ^b	۰/۲۷۶	۰/۲۶۶	۱۵/۶۸۱

بر اساس جدول ۳ تحلیل رگرسیون در مرحله اول که متغیر مستقل شبکه‌های مجازی وارد شده، میزان تأثیرگذاری (AR2) را ۱۸/۸ درصد تعیین نموده است، اما در مرحله دوم که متغیر کووید-۱۹ اضافه شده، تأثیرگذاری (AR2) به میزان ۲۶/۶ درصد افزایش یافته است و ضریب تعیین ۲۷/۶ درصد به دست آمده است. اطلاعات مربوط به تعیین مقادیر ضریب همبستگی و ضریب تعیین در جدول ۴ ارائه شده است.

جدول ۴: محدوده مقادیر R و R2 برای پیش‌بینی شبکه‌های مجازی و کووید-۱۹

میزان	R	R2
قابل ذکر	بزرگتر از ۰/۳	بیشتر از ۹٪ تا ۱۰٪
بزرگ	بزرگتر از ۰/۵	بیشتر ۲۵٪
خیلی بزرگ	بزرگتر از ۰/۷	بزرگتر از ۴۹٪ تا ۵۰٪

داده‌های جدول ۴ نشان داد که ضریب تعیین ۲۷/۶ درصد مقدار بزرگ است. این مقدار نشان می‌دهد که ترکیب دو پیش‌بین توجیه‌کننده حدود ۲۷/۶ درصد تغییرات متغیر مستقل شبکه‌های مجازی است. هرچه مقدار ضرایب به ۱ نزدیک‌تر باشند، مدل بیانگر رابطه بیشتری بین متغیر وابسته و مستقل است. به بیان دیگر مدل رگرسیونی توانسته درصد بیشتری از تغییرات متغیر وابسته را تحت پوشش قرار دهد. اطلاعات مربوط به آنالیز واریانس در جدول ۵ ارائه شده است. داده‌های جدول ۵ نشان داد که در هر دو مدل، سطح معنی‌داری آنالیز واریانس کم‌تر از (p < ۰/۰۵) است که نشان‌دهنده معنی‌دار بودن اثر دو متغیر شبکه‌های مجازی و کووید-۱۹ بر کیفیت روابط اجتماعی است. اطلاعات مربوط به نتایج ضرایب چند متغیره مدل رگرسیونی در جدول ۶ ارائه شده است.

بر اساس نتایج جدول ۶ متغیر وابسته کیفیت روابط اجتماعی و متغیرهای مستقل شبکه‌های مجازی و کووید-۱۹ هر دو مؤلفه در تبیین پیش‌بینی کیفیت روابط اجتماعی در سطح آلفای ۰/۰۱ از نظر آماری معنی‌دار هستند. بر این اساس، واحد تغییر در متغیر تعدیل‌کننده کووید-۱۹ به مقدار ضریب B، 445/0- و متغیر مستقل شبکه‌های مجازی به مقدار ضریب B، 248/0- بر متغیر وابسته کیفیت روابط اجتماعی اثر می‌گذارند. همچنین بر اساس ضریب استاندارد B شبکه‌های مجازی به اندازه ۲۵۰- انحراف استاندارد و کووید-۱۹ با ضریب B با ۳۴۴- انحراف استاندارد در پیش‌بینی کاهش کیفیت روابط اجتماعی کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان مرکزی ایفای نقش می‌کنند.

یافته‌ها

برای بررسی یافته‌ها پیش از این که روابط بین متغیرها محاسبه شود لازم است تا نرمال بودن متغیرها مورد بررسی قرار گیرد. یکی از روش‌های بررسی ادعای نرمال بودن توزیع متغیرها استفاده از آزمون Kolmogorov-Smirnov است. نتایج آزمون در جدول ۱ ارائه شده است.

جدول ۱: نتایج توزیع نرمال آزمون Kolmogorov-Smirnov

متغیر	آماره z	سطح معنی‌داری
شبکه‌های مجازی	۰/۱۲۲	۰/۰۰۱
روابط اجتماعی	۰/۱۴۲	۰/۰۰۱
کووید-۱۹	۰/۱۰۵	۰/۰۰۱

داده‌های جدول ۱ نشان داد که داده‌ها از توزیع نرمال برخوردار هستند. به منظور بررسی رابطه بین کووید-۱۹ با وابستگی به شبکه‌های اجتماعی و کیفیت روابط اجتماعی، از روش آماری Spearman Correlation Coefficient استفاده شد که نتایج ماتریس همبستگی آن در جدول ۲ ارائه شده است.

جدول ۲: ماتریس Spearman Correlation Coefficient بین کووید-۱۹،

روابط اجتماعی و شبکه‌های مجازی

متغیرها	روابط اجتماعی	شبکه‌های مجازی	کووید-۱۹
روابط اجتماعی	۱	۰/۰۰۰۱*	
شبکه‌های مجازی	-۰/۴۴۰	۱	۰/۰۰۰۱*
کووید-۱۹	-۰/۴۸۲	۰/۵۵۱	۱

داده‌های جدول ۲ نشان داد که بین متغیرهای کیفیت روابط اجتماعی و شبکه‌های مجازی (-۰/۴۴۰) و کووید-۱۹ (-۰/۴۸۲) رابطه منفی معنی‌داری وجود دارد. همچنین بین متغیرهای شبکه‌های مجازی و کووید-۱۹ رابطه معنی‌دار و مثبت (۰/۵۵۱) وجود دارد. با توجه به ماتریس ضریب همبستگی و سطح معنی‌داری متناظر با شبکه‌های مجازی و کیفیت روابط اجتماعی که کم‌تر از ۰/۰۰۱ می‌باشد، فرض پژوهش مبنی بر استفاده از شبکه‌های مجازی و روابط اجتماعی پذیرفته می‌باشد. برای بررسی نقش تعدیل‌گری کووید-۱۹ در رابطه با استفاده از شبکه‌های مجازی و کیفیت روابط اجتماعی در بین کتابداران کتابخانه‌های عمومی استان مرکزی، از رگرسیون چند متغیره سلسله‌مراتبی استفاده شد که نتایج در جدول‌های ۳، ۴، ۵ و ۶ آمده است.

در انجام آزمون چند متغیره سه مفروضه اساسی نرمال بودن داده‌ها، همگنی رگرسیون و یکسانی پراکندگی بررسی شد. برای نرمال بودن از آنالیز واریانس استفاده شد که نتایج آن در تمامی متغیرها آنالیز واریانس کم‌تر از (۰/۰۵) بود که نشان‌دهنده معنی‌دار بودن اثر دو متغیر شبکه‌های مجازی و کووید-۱۹ بر کیفیت روابط اجتماعی است. برای همگنی رگرسیون از آزمون Levene و برای یکسانی پراکندگی داده‌ها از تحلیل واریانس استفاده شد که نتایج آن در تمامی متغیرها کم‌تر از ۰/۰۵ بود. خلاصه مدل بین متغیرها در جدول ۳ آمده است.

جدول ۵: نتایج معنی‌داری آنالیز واریانس شبکه‌های مجازی و کووید-۱۹ بر روابط اجتماعی

مدل	مجموع مربعات	df	میانگین مربعات	f	معنی‌داری
۱	رگرسیون	۱	۹۴۵۴/۱۵	۳۴/۷۵۵	۰/۰۰۱
	باقی‌مانده‌ها	۱۴۵	۲۷۲/۰۲۳		
	جمع	۱۴۶	۴۸۸۹۷/۴۷		
۲	رگرسیون	۲	۱۳۴۸۷/۵۳	۲۷/۴۲۵	۰/۰۰۱
	باقی‌مانده‌ها	۱۴۴	۲۴۵/۹		
	جمع	۱۴۶	۴۸۸۹۷/۴۷		

جدول ۶: نتایج ضرایب چندمتغیره مدل رگرسیونی برای پیش‌بینی عملکرد کووید-۱۹

مدل	ضریب استاندارد نشده	بتا		T	سطح معنی‌داری
		SE	B		
۱	مقدار ثابت	۳/۸۹۲	۵۹/۳۹۹	۱۵/۲۶۰	۰/۰۰۱
	شبکه‌های مجازی	۰/۰۷۴	-۰/۴۳۶	-۵/۸۹۵	۰/۰۰۱
	مقدر ثابت	۶/۶۸۵	۸۱/۹۴۴	۱۲/۲۵۸	
۲	شبکه‌های مجازی	۰/۰۸۴	-۰/۲۴۸	-۲/۹۴۱	۰/۰۰۴
	کووید-۱۹	۰/۱۱۰	-۰/۴۴۵	-۴/۰۵۰	۰/۰۰۱

میزان انسجام خانواده می‌شود (۱۰) همخوانی دارد. در تبیین نتایج باید گفت که شیوع کووید-۱۹ به‌طور مستقیم در کیفیت روابط اجتماعی دخیل نیست اما تبعات محدودیت‌های اجرای سیاست فاصله‌گذاری اجتماعی و قرنطینه خانگی به شبکه‌های مجازی این فرصت را می‌دهد تا بعضاً تنها راه برقراری ارتباطات و محیط کاری شوند و جای تعاملات اجتماعی چهره‌به‌چهره را بگیرند. به‌نظر می‌رسد فعالیت کتابداران کتابخانه‌های عمومی که در شیوع کووید-۱۹ به شبکه‌های مجازی گره خورده، می‌تواند وابستگی و اعتیاد به اینترنت را افزایش دهد و از سویی موجب کاهش کیفیت روابط اجتماعی آنان گردد.

نتیجه‌گیری

به‌طور کلی نتایج حاصل از پژوهش نشان داد که استفاده از شبکه‌های مجازی با شیوع کووید-۱۹ با استقبال جامعه همراه شده و بسیاری از امور اقتصادی، اجتماعی و خدماتی از جمله خدمات کتابخانه‌های عمومی که امکان فعالیت عادی ندارد در بستر شبکه‌های مجازی به فعالیت ادامه می‌دهد. اما شبکه‌های مجازی همانند فناوری‌ها نوین از جنبه‌های مثبت و منفی برخوردار هستند جنبه منفی استفاده از اینترنت وابستگی و اعتیاد به آن است که می‌تواند رفتار عادی و پیوند اجتماعی؛ تهدید فرد نسبت به خانواده، شغل، دوستان و غیره را تحت تأثیر قرار دهد و روابط اجتماعی فرد را مختل نماید. از این‌رو شناسایی و تحلیل نقش کووید-۱۹ در ارتباط با روابط اجتماعی، کتابداران و کاربران را به‌طور عینی و ملموس متقاعد می‌کند تا خطرات شبکه‌های مجازی را جدی بگیرند و با رعایت ملاحظات روانشناختی-اجتماعی در حفظ سلامت خود و خانواده بکوشند.

بحث

یافته‌های مطالعه نشان داد بین استفاده افراطی از شبکه‌های مجازی کیفیت روابط اجتماعی کتابداران کتابخانه‌های رابطه معنی‌دار وجود دارد. نتایج به‌دست آمده با یافته‌های خلیفه، فلاحی و کاوسی‌زاده مبنی بر وجود رابطه منفی استفاده از شبکه‌های مجازی و روابط اجتماعی (۱۲)، یافته‌های رجب‌زاده و همکاران که احساس تنهایی بیشتر حاصل اعتیاد بیشتر است (۱۵) و یافته‌های درگاهی و رضوی که اعتیاد به اینترنت رفتارهای روانی-اجتماعی ایجاد می‌کند (۱۳) همخوانی دارد. در تبیین این نتایج باید گفت که بدون شک امکانات کاربردی و جذابیت‌های شبکه‌های مجازی اعم از دسترسی آسان، تنوع ارائه مطالب و عدم محدودیت‌های زمانی و مکانی از جنبه‌های مثبت اینترنت است که افراد را اعم از فرهنگی، باسواد و بی‌سواد به سوی خود جذب می‌کند. اما نداشتن سواد رسانه‌ای و بی‌مبالاتی در رعایت خط قرمزها می‌تواند زندگی و هویت واقعی را مختل نماید. بنابراین به نظر می‌رسد یادآوری خطرات وابستگی به شبکه‌های مجازی و آموزش استفاده صحیح از فناوری‌های نوین برای حفظ سلامتی کتابداران مفید باشد. یافته‌های دیگر نشان داد با افزایش شیوع کووید-۱۹ استفاده از شبکه‌های مجازی بین کتابداران افزایش می‌یابد و از سویی کیفیت روابط اجتماعی آنان کاهش می‌یابد. این نتایج با یافته‌های افشانی و کریمی منجرمویی که کووید-۱۹ ناامنی اجتماعی را افزایش می‌دهد (۱۶) و یافته‌های رضایی و پورجلی که میزان استفاده از شبکه‌های مجازی موجب کاهش

تشکر و قدردانی

بدین‌وسیله از تمام افرادی که در پیشبرد اهداف پژوهش همکاری نمودند، کمال تشکر و قدردانی به عمل می‌آید. این مقاله حاصل تحقیق مستقل بدون حمایت مالی و ساختار سازمانی است.

تضاد منافع

در انجام پژوهش حاضر، نویسنده هیچگونه تضاد منافی نداشته است.

پیشنهادها

در راستای نتایج پژوهش پیشنهاد می‌گردد کتابداران، وابستگی به شبکه‌های مجازی را جدی بگیرند و در راستای حفظ سلامت خود و خانواده حتی‌الامکان سعی نمایند مسائل محیط کاری را به خانه و خانواده نکشند. اما چنانچه در معرض اعتیاد به اینترنت قرار گرفتند با مراقبت‌های شخصی و خانوادگی، با افزایش حجم فعالیت‌های اجتماعی، کاهش حضور در شبکه‌های مجازی و افزایش سواد رسانه‌ای در رفع رهایی از آن تلاش نمایند. همچنین در خصوص وضعیت کاری نیز پیشنهاد می‌گردد کتابداران با تلاش و کوشش تهدید اعتیاد به اینترنت دوره شیوع کووید-۱۹ را با استفاده منطقی از آن به فرصت خدمت تبدیل نمایند.

References

- Jahanpeyma P, Shamsi A, Nejadrahim R, Aghazadeh Sarhangipour, K. Knowledge of the Covid-19 Virus, From Diagnosis to Prevention and Treatment: A Narrative Review. *Military Caring Sciences* 2020; 7(3): 289-300. [In Persian]
- Kassegn A, Endris E. Review on socio-economic impacts of 'Triple Threats' of COVID-19, desert locusts, and floods in East Africa: Evidence from Ethiopia. *Cogent Social Sciences* 2021; 7(1):1885122.
- Emani Jajarmi, H. Social consequences of the outbreak of coronavirus in Iranian society. *Assessing Social Impacts: Special Issue on the Consequences of Corona-Covid-19 Outbreak* 2020; 2: 87-103. [In Persian]
- Przepiorka A, Blachnio A. Time perspective in Internet and Facebook addiction. *Computers in Human Behavior* 2016; 60: 13-18.
- Hamidi M, Jalalifarhani M, Rajabi H, Yusufjamil F. Explaining the Relationship between Social Skills, Self-Efficacy, Lifestyle and Internet Addiction in Athletic High School Students in Ilam Province. *Journal of Ilam University of Medical Sciences* 2018; 1(26): 1-12. [In Persian]
- Asgharkeya A. The Impact of Internet Social Networks on the Quality of Social Relationships (A Case Study of Facebook Users). *News Science* 2013; 13: 27- 43. [In Persian]
- Akbari A. The social role of the public library in crisis management. *The First National Conference of the Iranian Public Libraries Promotion Association: Social Functions of Public Libraries, Ahvaz* 2020: 26-27. [In Persian]
- Malekolkalami M, Moghadami M, Manteg H. The Evaluation of Knowledge, Attitude, and Practice of Iranian Medical and Non-Medical librarians towards COVID-19. *Sciences and techniques of management* 2021; 7(1): 199-224. [In Persian]
- Fariborz Z, Sarukhani B, Hazrati Suma'eh Z. A Sociological Study of the Relationship between Addiction to Virtual Social Networks and Emotional Divorce in Tehran Families. *The Women and Families Cultural-Educational Journal* 2020; 15(51): 117- 150. [In Persian]
- Rezaei SS, Pourjabli R. Investigating the relationship between the number of hours of using social networks (virtual) and the level of family social cohesion among families in Naghadeh. *Sociological Studies* 2017; 10(37): 42- 21. [In Persian]
- Sung J, lee J, Noh H, Park YS, Ahn E. Associations between the risk of internet addiction and problem behaviors among Korean adolescents. *Journal of Family Medicine* 2013; 34(2): 115- 122.
- Khalifa GH, Fallahi M, Kavouszadeh S. Study of social relations and academic achievement of 10th grade female students according to their degree of dependence on virtual social networks. *Education Strategies in Medical Sciences* 2018; 11(4): 54- 62. [In Persian]
- Dargah H, Razaavi M. Internet addiction and its effective factors in the residents of region 2 west of Tehran. *Monitoring* 2007; 6(3): 265-272. [In Persian]
- Romano M, Osborne LA, Truzoli, R, Reed P. Differential psychological impact of internet exposure on internet addicts. *PLOS ONE*, 2013; 8(2), e55162.
- Rajabzadeh Z, Najarasel N, Shahbazi Moghaddam G, Pourakbaran A. The relationship between Internet addiction and loneliness and general health in female students. *Journal of Principles of Mental Health, Special Issue of the Third International Conference on Psychology and Educational Sciences* 2016: 546- 542. [In Persian]
- Afshani SA, Karimi monjarmooei Y. COVID-19 Pandemic and Social Insecurity Feeling. *Journal of Societal Security Studies* 2021; 66: 57-86. [In Persian]
- latifi M, Davaridolatabadi N, Shahi M. The Effect of Virtual Social Networks on Users' Self- Care of Covid-19: A Structural Equation Modeling. *Journal of Health Administration* 2021; 24(1): 54- 67. [In Persian]
- Young KS. Internet addiction: The emergence of a new clinical disorder. *CyberPsychology & Behavior* 1998; 1(3): 237- 244.
- Widyanto L, Mc Murran M. The psychometric properties of the internet addiction test. *Cyberpsychol Behav*, Aug 2004; 7(4): 443- 50.
- Alavi SS, Eslami M, Maracy M.R, Najafi M, Jannatifard F, Rezapour H. Psychometric properties of Young internet addiction test. *Journal of Behavioral Sciences* 2010; 4(3): 183- 189. [In Persian]
- Nastie N. Investigating the relationship between public health and Internet addiction. *zahedan journal of research in medical sciences*, 2009; 11(1): 57- 63. [In Persian]
- Pierce GR, Sarason IG, Sarason BR. General and relationship-based perception of social support: are two construct better than one? *Journal of Personality and Social Psychology* 1991; 61: 1028- 1039.
- Adelinejad F, Faraji A, Alipour F. Validation of the Societal Influences Survey Questionnaire for Effects of Covid-19 in Iranian Students. *Iranian Journal of Epidemiology*, 16 (Special Issue: Covid-19) 2021: 38- 49. [In Persian].

The Moderator Role of Covid-19 in the Relationship between Dependence on Virtual Networks and the Quality of Social Relationships

Asgar Akbari¹

Original Article

Abstract

Introduction: One of the complications of Covid-19 has become a social crisis of using virtual networks. This study endeavored to determine the effects of Covid-19 on dependence on virtual networks and the quality of social relations of librarians.

Methods: The study was a survey type. The population was the librarians of the public libraries of the Markazi province, and due to the limited population, the census method was used (174 individuals). Data were collected using questionnaires of Internet addiction, social relations, and social effects of Covid-19. The gathered data were analyzed through Correlation Coefficient & One-way ANOVA tests.

Results: There is a significant negative relationship between virtual networks and social relations among the librarians of public libraries in Markazi Province, and the moderating role of Covid-19 in the relationship between virtual networks and social relations.

Conclusion: The prevalence of Covid-19 can incur social costs to librarians, who are active in Cyberspace and in providing public services; reduce their commitment to family, job, and friends. Therefore, knowing the consequences of dependence on virtual networks can keep individuals and their families from harm.

Keywords: COVID-19; Social Networking; Community-Institutional Relations; Librarians

Received: 21 Jun, 2022

Accepted: 4 Apr, 2022

Published: 19 Apr, 2022

Citation: Akbari A. **The Moderator Role of Covid-19 in the Relationship between Dependence on Virtual Networks and the Quality of Social Relationships.** *Health Inf Manage* 2022; 19(1):22-27 .

Article is the result of an independent research without financial and organizational support.

1- Assistant Professor, knowledge and information science, Department of knowledge and information science, Islamic Azad University, Branch of Arak, Iran, Iran.

Address for correspondence: Asgar Akbari; Assistant Professor, knowledge and information science, Department of knowledge and information science, Islamic Azad University, Branch of Arak, Iran, Iran.; E-mail: akbari1149@gmail.com